WORM

Geadviseerd subsidiebedrag: **€ 324.776**
Gevraagd subsidiebedrag: € 325.000

Over de instelling

Stichting WORM (hierna: WORM) is een open en grootstedelijk cultuurhuis, gevestigd in Rotterdam. De instelling produceert, presenteert en distribueert alternatieve en hybride kunstvormen. Ze vat dit samen in de term *performance:* culturele uitingen 'in het tussengebied van populaire cultuur/ritueel, beeldende kunst en podiumkunst'. Kunstenaars, gemeenschappen en verhalen die elders in het gesubsidieerde cultuurbestel nog weinig gerepresenteerd zijn, vinden bij WORM een thuis. Sinds 2019 hanteert ze 'WORM Open City' als verbindende thematiek: kunstenaars en burgers geven door de uitvoering van artistieke en culturele producties samen vorm aan de toekomst. WORM beschikt over verschillende werkplaatsen/studio's, performance- en expositiezalen en over eigen horecafaciliteiten.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.44 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur adviseert Stichting WORM een subsidiebedrag toe te kennen van € 324.776, mits zij:

- een herzien activiteitenplan indient met een nadere toelichting op de begeleiding die de makers geboden wordt en de wijze waarop de distributie van hun werk concreet vorm krijgt, voorzien van een herziene, sluitende begroting, niet gebaseerd op een combinatie van subsidie vanuit de BIS en een Rijkscultuurfonds.

De raad is zeer positief over de aanvraag van WORM. De instelling zoekt actief de grenzen tussen genres en disciplines op en draagt bij aan het maken en tonen van alternatieve kunstvormen die elders vaak geen podium krijgen; de instelling heeft daarin een landelijke voorbeeldfunctie. Ze werkt bovendien vanzelfsprekend inclusief en heeft een uitgebreide en doeltreffende aanpak op het gebied van educatie, participatie en publiek. De instelling is goed ingebed in de stad Rotterdam en in de keten(s).
Als breed werkende ontwikkelinstelling overtuigt WORM. Ze heeft echter relatief beknopt beschreven hoe de makers in hun ontwikkeltrajecten begeleid worden en op welke manier de distributie van hun werk concreet vorm krijgt. Daarop leest de raad graag nog een nadere toelichting.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten
De raad is lovend over het artistieke profiel van WORM en over de manier waarop ze dat profiel vertaalt in haar activiteiten en aanpak. WORM zet zich af tegen het traditionele kwaliteitsdenken en vertrekt vanuit het authentieke verhaal van de maker. Kwaliteit gaat dan over de manier waarop artistieke middelen gebruikt worden om het verhaal vorm te geven en met publiek te delen.

Met circa vijfhonderd publieksactiviteiten per jaar biedt WORM ruim baan aan cultuuruitingen 'in het tussengebied van populaire cultuur/ritueel, beeldende kunst en podiumkunst'. Het gaat om genres en verhalen die op andere speel- en presentatieplekken vaak geen podium krijgen. Een belangrijk deel van het aanbod wordt bij WORM zelf ontwikkeld, in cocreatie met gemeenschappen en kunstenaars uit de stad, maar ook met makers uit het buitenland. Door hier ruimte aan te geven, de ontwikkeling te begeleiden en aan te sturen op ontmoetingen en kruisbestuivingen, draagt WORM bij aan genreontwikkeling, of anders gezegd: aan de doorontwikkeling van de hybride en transdisciplinaire kunstpraktijk. De raad vindt dat de instelling hiermee een landelijke voorbeeldfunctie vervult. Uit het aantal betrokken makers en bezoekers blijkt bovendien dat de werkwijze goed aansluit bij hun behoefte en interesse; de zeggingskracht ervan is groot.

Daarnaast draagt WORM bij aan de talentontwikkeling van makers. Jaarlijks stelt ze haar werkplaatsen, studio's en andere maakfaciliteiten ter beschikking aan circa driehonderd artiesten, collectieven en *communities*. In de periode 2021 – 2024 begeleidt WORM bovendien vijf makers of makerscollectieven bij de realisatie van een grote productie. In samenspraak wordt bepaald welke (artistieke, organisatorische en technische) begeleiding en ondersteuning passend voor hen is. Met nog eens twintig makers vindt dit op kleinere schaal plaats, waarbij het gaat om doorontwikkeling van een bestaand idee of ontwikkeling van een eerste prototype. Verder is er een aantal uitwisselingsprojecten, coproducties met culturele instellingen in het formele en informele circuit, en vier 'makersfestivals' – zo biedt WORM makers met verschillende ontwikkelbehoeftes aanbod op maat.

WORM noemt een aantal interessante namen van makers of makerscollectieven die ze wil faciliteren en begeleiden. De raad is aangenaam getroffen door de diversiteit, in alle opzichten, en waardeert de ruimte die de instelling biedt aan autodidacte makers. Hiermee realiseert WORM een brede instroom in een veelheid aan uitingsvormen.

WORM overtuigt kortom als breed werkende ontwikkelinstelling. Dat ze haar talentontwikkelingstrajecten met makers wil uitbreiden, is een goede zaak. Voorbeelden van WORM-makers die platencontracten hebben kunnen tekenen en nominaties en prijzen in de wacht hebben gesleept, geven de raad vertrouwen in de kwaliteit en de werking van deze trajecten. Wel had hij graag nog een beter beeld gekregen van de betrokken begeleiders en de manier waarop de begeleiding van de makers vorm krijgt.

Vernieuwing

WORM hanteert een vernieuwende werkwijze. De inspanningen op het vlak van talent- en genreontwikkeling getuigen daarvan, net als het beleid om de relatie en dialoog met gemeenschappen en individuele makers als vertrekpunt te nemen. De instelling beschrijft bovendien overtuigend hoe zij steeds wil blijven aansluiten bij de veranderende omgeving en samenleving; dat vindt de raad inspirerend.

WORM beschrijft het plan om haar makers in toenemende mate niet alleen in eigen huis te presenteren, maar ook te distribueren naar andere speel- en presentatieplekken, als 'losse' producties of als onderdeel van door WORM gecureerde programma's. In de periode 2021 – 2024 bouwt WORM verder aan een 'duurzaam alternatief circuit' van gelijkgestemde podia, festivals en presentatie-instellingen, in binnen- en buitenland, waarmee wederkerig zal worden samengewerkt. De raad ziet de opbouw van dit circuit als een zeer kansrijke ontwikkeling. en had daarom graag een meer concreet plan van aanpak gelezen.

Eerlijke beloning en gezonde bedrijfsvoering

WORM hanteert voor haar personeel de cao Nederlandse poppodia en festivals en heeft de afgelopen jaren, binnen de kaders van haar eigen exploitatie, een inhaalslag gemaakt om de salarissen daarbij aan te laten sluiten. Voor freelancers hanteert zij een toeslag van 40 procent.
Bij het maken van financiële afspraken met makers gebruikt WORM de richtlijnen van BKNL en Sena. Ze zegt hier in een aantal gevallen van af te wijken en dan een in gezamenlijkheid overeengekomen honorarium af te spreken of ruilconstructies te maken (ruimte of studiotijd in ruil voor een presentatie aan publiek). Daar staat de raad kritisch tegenover.

WORM is financieel relatief gezond. Ze realiseert een stevig aandeel eigen inkomsten uit onder meer recettes en horecaomzet. Ook de spreiding van subsidies is goed. Er is een heldere risicostrategie: door activiteiten maximaal zes maanden voor uitvoering definitief te plannen blijft de organisatie flexibel en kan er af- of bijgeschakeld worden.
Wel merkt de raad op dat het dekkingsplan naast de gevraagde BIS-bijdrage bijdragen van verschillende Rijkscultuurfondsen bevat, terwijl deze financieringsbronnen elkaar in de praktijk uitsluiten. Dit levert een

begrotingstekort op waarvan niet duidelijk is hoe de instelling dat kan oplossen.

Bevordering van educatie en participatie (inclusief publieksbenadering)

WORM werkt op allerlei manieren samen met onderwijsinstellingen, variërend van een parade met duizend kinderen van Rotterdamse basisscholen tot een festival dat in samenwerking met mbo-studenten tot stand komt. Studenten van kunstvakopleidingen uit Rotterdam en Den Haag organiseren evenementen of lopen stage bij WORM. In samenwerking met de Erasmus Universiteit (*Arts and Culture Studies*) wordt onderzoek verricht naar de activiteiten van WORM in de wijk Cool. De raad is enthousiast over de breedte van de educatieve aanpak en over het participatieve karakter ervan.

En de participatieve inspanningen omvatten nog meer: binnen de *community-based* programmering krijgen vertegenwoordigers van uiteenlopende gemeenschappen of groepen gelegenheid om activiteiten in WORM te organiseren: van *silent disco* met ouderen tot *queer-events*, en van talkshows met animatiekunstenaars tot showcases met *spoken word*. Ook zijn er projecten in samenwerking met welzijnsorganisatie WMO Radar, gericht op jongeren.

WORM bereikt een groot publiek – in 2019 circa honderdduizend mensen – dat relatief jong is en in meerdere opzichten net zo divers is als de programmering. Uit doorlopend publieksonderzoek blijkt dat ze publieksgroepen bedient, die voor andere culturele instellingen vaak lastiger te bereiken zijn. Door de samenwerking met *communities* en maatschappelijke instellingen bereikt WORM nieuw publiek. Ze zet in op persoonlijke publieksbenadering door de programmeur of kunstenaar; een werkwijze die zijn werking heeft bewezen. De programmering is zo opgezet dat verschillende typen makers en verschillende publieksgroepen elkaar ontmoeten. Dit vindt de raad een interessante aanpak.

Geografische spreiding

WORM is gevestigd in Rotterdam en heeft daar een stevige positie: ze werkt zowel samen met gevestigde, internationaal zichtbare instellingen als met *grassroots* en informele initiatieven. Dit resulteert in samenwerkingen met bijvoorbeeld het IFFR, Operadagen Rotterdam en Motel Mozaïque, maar ook met Hiphopinjesmoel, House of Urban Arts, Hardheaderz, WMO Radar en verschillende lokale *communities*. WORM sluit goed aan bij het profiel van de stedelijke cultuurregio. Ze wordt in de periode 2017 – 2020 meerjarig gefinancierd in het kader van het Rotterdamse cultuurplan. WORM verhoudt zich nadrukkelijk tot een internationale context en is onderdeel van internationale netwerken, bijvoorbeeld op het gebied van

radiokunst en fotochemische film, en met producerende podia in Mexico, Tallinn, Brussel en New York. Buitenlandse festivals nodigen haar geregeld uit om programma's te cureren.
In Nederland werkt WORM samen met gelijkgestemde instellingen zoals Clash, Oerol, Le Guess Who?, Marres en Bijlmer Parktheater, maar ook met partijen buiten de cultuursector zoals welzijnsorganisaties, opleidingen en ondernemers. Ze is kortom goed geworteld in meer dan een keten.

Toepassing Fair Practice Code
WORM heeft in 2018 en 2019 aanpassingen gedaan wat betreft salariëring en loonontwikkeling en past nu de cao Nederlandse Poppodia en Festivals toe. Met ingang van 2020 biedt zij, conform de Wet arbeid in balans, oproepkrachten na een jaar een vast contract aan voor het gemiddeld aantal gewerkte uren.
Over de secundaire arbeidsvoorwaarden is de instelling minder duidelijk. Omdat WORM zegt per 2021 in een pensioenregeling te willen voorzien, heeft de raad de indruk dat ze op dit punt de cao nog niet volledig toepast. WORM geeft aan voor de beloning van makers in sommige gevallen af te wijken van de richtlijnen van BKNL en Sena. Daar is de raad kritisch over. Uit de aanvraag blijkt niet in hoeverre er rekening wordt gehouden met auteursrechten.
WORM draagt actief bij aan de sociale dialoog over eerlijke beloning en stelt zich hierbij kritisch op ten aanzien van het beleid van brancheorganisatie VNPF, die de Fair Practice Code volgens de instelling nog niet lijkt te omarmen.

Toepassing Governance Code Cultuur
WORM gaat in haar reflectie niet in op alle componenten van de Governance Code Cultuur. Zij hanteert het bestuursmodel en heeft zes bestuursleden, waarvan er conform het rooster van aan- en aftreden binnenkort vier afscheid nemen. Bij de werving, in 2020, zal er aandacht zijn voor een evenwichtige verdeling van competenties en is uitgangspunt dat het bestuur een weerspiegeling moet zijn van de diversiteit van WORM als geheel. De instelling zal bij de werving haar eigen diverse netwerk gericht inzetten.
Uit de aanvraag blijkt niet of de afspraken tussen bestuur en directie zijn vastgelegd en in hoeverre er aandacht is voor (zelf)evaluatie, het voorkomen van belangenverstrengeling en vertrouwen. Ook ontbreken concrete plannen om de code verder te implementeren.

Toepassing Code Diversiteit en Inclusie
WORM formuleert een heldere en brede visie op diversiteit en inclusie. Ze beschrijft hoe ze de afgelopen jaren 'werk heeft gemaakt van het diversifiëren van WORM en haar manier van werken, waarbij onder-gerepresenteerde *communities* en hun opvattingen prioriteit hebben

gekregen'. Deze nieuwe werkwijze, waarin gedeeld eigenaarschap centraal staat, heeft geleid tot een forse toename van makers en bezoekers die zich voorheen minder bij WORM thuis voelden. De instelling spant zich in om zo toegankelijk mogelijk te zijn, zowel door het gebouw toegankelijk te maken voor mensen met een fysieke beperking, als door ruime openingstijden en lage gebruikerstarieven te hanteren.
WORM zegt allerlei mogelijkheden te zien voor verdere toepassing van de Code Diversiteit en Inclusie, maar geeft niet aan welke en hoe zij hier de komende jaren aan gaat werken.